

рів Геральд. Тут відмічається велике біорізноманіття; Історичний центр Ярославля (рік включення – 2005, культурні критерії – ii, iv) – відомий своїми церквами. Ми згадали не всі культурні та природні пам'ятки країн СНД, однак, вже можна побачити місце культурних цінностей держав пострадянського простору в Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

На нашу думку, вартий уваги ще такий об'єкт, як Ду-га Струве, на території не однієї країни СНД (Російської Федерації, України, Республіки Молдова, Білорусії). Окрім того, вона простягається на території Норвегії, Швеції, Фінляндії, Естонії, Латвії, Литви). Це – ланцюг старих опорних пунктів, які дозволили точно встановити форму і розмір нашої планети. Важливість внесення її в Список полягає не тільки в тому, що вона розташована в 10 країнах світу, але й тому, що до цього часу об'єктів в Списку, що відносяться до проблем геодезії і картографії не було. За останні роки пам'ятки країн СНД (Азербайджан, Росія та ін.) були взяті під охорону ЮНЕСКО, що говорить про подальшу співпрацю цих держав в цій проблемі.

На думку авторів, ще потрібно вказати й на таку проблему, як охорону підводної культурної спадщини, адже це також матеріальна спадщина людства. Багато країн СНД не є учасниками даної Конвенції. Внутрішнє законодавство цих держав фактично не регулює відносини, що зв'язані з охороною підводної археологічної спадщини. Ця прогалина повинна бути заповнена. При цьому орієнтиром може стати Модельний закон "Про об'єкти культурної спадщини", основні положення якого враховані, наприклад, російськими і українськими законодавцями при прийнятті своїх національних законів [9, с. 61]. На нашу думку, країни-учасниці СНД мають поставити собі одне з головних завдань – ратифікувати цей документ. Адже ця Конвенція – одна з складових культурної діяльності ЮНЕСКО.

Включення об'єктів є важливим для кожної країни, основні переваги можна звести до наступного короткому переліку: "додаткові гарантії збереженості і цілісності унікальних природних комплексів; підвищення престижу територій і установ, що ними управляють..." [2]. Варто зазначити, у кінці 1990-х років був проведений аналіз складу Списку, який показав, що співвідношення природних та культурних ділянок всесвітньої спадщини складає 1:3. Цей аналіз також виявив, що приблизно половина ділянок культурної спадщини знаходиться у європейських країнах. Також нерівномірно представлені різні типи культурної спадщини: приблизно по 30% – археологічні та історичні місця, та біля 20% – релігійні пам'ятки християнства [4, 99 – 100]. Згідно цього, можна зробити висновки, що європейські держави більш активно вирішують питання включення пам'яток своєї країни до Списку всесвітньої спадщини, на відміну від азійських, а до останніх ми відносимо частину держав СНД: Узбекистан, Туркменистан, Таджикистан,

Киргизстан, Казахстан. Але ці країни все рівно намагаються співпрацювати з ЮНЕСКО в галузі культури.

Отже, в результаті проведених авторами наукових пошуків можна визначити, що країни СНД, ставши на шлях незалежної зовнішньої політики, почали проводити власну політику щодо збереження своєї культурної спадщини. Найактивніше діє Російська Федерація, це можна побачити, порівнявши кількість об'єктів цієї держави та інших країн пострадянського простору. Україна, на жаль, представлена невеликою кількістю пам'яток. На нашу думку, це пов'язане з небажанням уряду виконувати основні вимоги ЮНЕСКО щодо охорони культурної спадщини. Невелика кількість культурних і природних пам'яток належать азійським країнам, але неодмінно потрібно зазначити, що ці держави активно діють щодо збереження їхньої спадщини. Держави СНД постійно проводять семінари, конференції, симпозиуми щодо охорони культурної і природної спадщини, що дає змогу зберегти пам'ятки природи і культури для майбутніх поколінь. На думку авторів є всі підстави вважати, що при подальшій активній співпраці країн СНД та ЮНЕСКО щодо збереження всесвітньої спадщини, при допомозі урядів країн в цьому питанні можна врятувати культурні і природні цінності пострадянських країн.

1. Акуленко В., Мельничук О. Міжнародне право охорони культурної спадщини / В. Акуленко, О. Мельничук // Пам'ятки України: історія та культура. – № 1, 2005 – с. 144–153.
2. Буторин А.А. Всемирное наследие – преимущественно от включения территорий в Список всемирного наследия ЮНЕСКО (Фонд "Охрана природного наследия") [Електронний ресурс] / А. Буторин – 2004. – Режим доступу до статті: <http://heritage.unesco.ru/index.php?id=100&L=9> – Сайт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.
3. Всесвітня спадщина [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://nasledie.unesco.ru/foto/vsemimoe-nasledie/unesco_foto_2.html – сайт ЮНЕСКО на російській мові з всесвітньої спадщини).
4. Каткова Т. Г. Діяльність ЮНЕСКО у сфері збереження культурної спадщини: правові аспекти / Т. Г. Каткова – Х., 2007. – 181с.
5. Конвенція об охорані всесвітнього культурного і природного наследия. – Режим доступу: www.unesco.org/convention – Офіційний сайт Бюро ЮНЕСКО в Москві.
6. Максимов В. В. Права охорони культурних цінностей у конвенціях ЮНЕСКО: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 1997. – 16с.
7. Мартыненко И. Э. Конвенции ЮНЕСКО по защите культурного наследия: проблемы реализации в национальное законодательство / И. Э. Мартыненко // Університетські наукові записки. – 2007. – №2. – с. 386 – 395.
8. Мартыненко И. Э. Международно-правовая охрана подводного культурного наследия / И. Э. Мартыненко // Международное публичное и частное право. – 2003 – № 3. – с. 56 – 61.
9. Мельничук О. І. Міжнародно-правові засади формування Списку всесвітньої культурної та природної спадщини / О. І. Мельничук // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4. – с. 285 – 288.
10. Соглашение о возвращении культурных и исторических ценностей государствам их происхождения // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. – К., 2002. – с. 319 – 320.
11. Список объектов Всемирного Наследия (на 01.01.2007) / адаптированный перевод – В.Р. Крогиус, Н.В. Макасовский – Режиму доступу: <http://heritage.unesco.ru/index.php?id=30&L=9> – Сайт "ЮНЕСКО – Наследие".
12. Терес Н. В. Співробітництво України і ЮНЕСКО з питань охорони і збереження історико-культурної спадщини / Н. В. Терес // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць / Київський нац. університет ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнародних відносин. – Київ, 2008. – Вип. 74, ч. 1. – С. 59-62.
13. World Heritage Information Kit – Режиму доступу: <http://www.nhpfund.org/files/world-heritage-information-kit-en.pdf> – Сайт Фонду "Охрана природного наследия".

Надійшла до редколегії 20.04.09

Д. Литвинова, асп.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЩИНА СЛОВ'ЯНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ВІРА: ДІЯЛЬНІСТЬ ТА КЛЮЧОВІ ІДЕОЛОГІЧНІ ПОЗИЦІЇ

У статті було проаналізовано діяльність та основні ідеологічні мотиви неоязичницької общини міста Дніпропетровська Слов'янська Православна Віра.

The article presents analysis of the activity and the basic ideological reasons of a neopagan community "Slavianskaya Pravoslavna Vera" by Dnepropetrovsk.

Тема відродження язичництва в світі взагалі та зокрема в Україні неодноразово підіймалася в наукових дослідженнях західних та вітчизняних вчених. Серед

них праці Сари М. Пайк "Earthly Bodies, Magical Selves. Contemporary Pagans and the Search for Community"[4], Адриана Івахива "The Revival of Ukrainian Native

Firth"[3], Кена Даудена "European Paganism"[2], Віктора Шнирельмана "Неоязычество и национализм"[14], Галини Лозко "Українське язичництво"[8], "Коло Свароже. Відроджені традиції"[7] та ін.

Перед сучасною українською етнологічною наукою постає багато несподіваних питань. Одне серед них – це бурхливий розвиток різноманітних неязичницьких громад, більшість з яких позиціонують себе самостійними релігійними організаціями, але часто привласнюють собі також соціальні і наукові функції. В деяких випадках їхня діяльність постає досить неоднозначною та суперечливою, що потребує пильного наукового розгляду цього феномену.

Цікавим прикладом такого товариства є дніпропетровська громада під назвою Слов'янська Православна Віра. Під її егідою був створений молодіжний клуб "Слов'янська молодь". Ідейним натхненником цього руху став Святослав Миколайович Сва, що стверджує про себе, що він має професійну освіту з генетики, а в минулому займався науковими дослідженнями з цього фаху[1].

В його вченні простежується дуже сильний вплив інглізму, хоча цей досить агресивний рух більш притаманний для Росії. Засновник цієї течії з центром в Омську – Олександр Хіневич. За поглядами послідовників, назва походить від арійського слова "інглія", що означає "божественне первісне полум'я, що породило життя у всесвіті". Поклоняються в першу чергу богу Роду та сонцю. Також цьому руху притаманне досить агресивне ставлення до християнства, расистські та антисемітські теорії[9, с. 356]. Деякі організації цього руху як наприклад "Местная асгардская славянская община древнерусской инглистической церкви православных староверов-инглингов" були заборонені в Росії як екстремістські в 2004 році[10].

Серед інших неоязичницьких громад, як наприклад у рідновірів, поширене уявлення, що весь пантеон богів є лише проявом, іпостасями єдиного відвічного Бога, наприклад Рода. Це, на наш погляд, є впливом сучасних авраамічних релігій та надає цим течіям монотеїстичних барв. Деякі глави українських рідновірських громад навіть висловлюються за об'єднання всіх релігій світу в єдину світову релігію, бо вважають Бога єдиним, Всевишнім. Але послідовники Святослава Миколайовича жорстко відокремлюють себе від інших підкресленою політеїстичною вірування. Аргументується вона тим, що у всіх релігійних писаннях указується на те, що Боги створили людину за своїми образом та подобою. Це означає, що спосіб зародження життя – поєднання чоловічої та жіночої клітин в єдине ціле і є основа Божественного творіння життя на Землі і в Всесвіті. Вони проводять паралель між рослинами та тваринами, що не можуть подовжити свій рід самі (забуваючи про безстатеве розмноження та партеногенез), а помирають всі поодиноці, і богами, послідовно подовжуючи це логічне коло до тези: політеїзм – це життя, монотеїзм – це смерть. Всевишні Боги породжують чоловіче (Сварог) і жіноче (Лада), весь пантеон земних Богів, що творять і породжують правь – небесний світ, явь – земний світ та навь – підземний світ. Монотеїзм і політеїзм розуміються як дві протилежні форми релігій, що разом окреслюють початок та кінець життя живих організмів[1].

Також згідно зі вченням Слов'янської Православної Віри, 2000 років назад територію Європи та Азії займала так звана Ведична культура. Ще був буддизм та незначною мірою іудаїзм. А Веди поділялися на дві частини в залежності від споконвічного уявлення про створення Світу – православні та східні. Православні Веди розповсюджувалися по території Європи, східні – у Китаї, Індії, Іраку, Ірані, Афганістані, Сирії, на півночі Аф-

рики та на Близькому Сході. Православні Веди – це споконвічний політеїзм, східні Веди – це споконвічний монотеїзм. Волхви, що сповістили про народження Христа – були представниками так званої Ведичної релігії. За легендою неоязичників, виховувався та вчився до 30 років Ісус у волхвів, а потім повернувся на свою батьківщину, аби виправити свій народ, донести до свого народу сенс істинно безгрішного способу життя на світі, який він усвідомив, знаходячись у середі Ведичної культури. Але, звичайно ж, він не був почутий. На його рідній землі правла своя релігія, споконвічно зароджена разом з зародженням євреїв – іудаїзм. Його розіп'яли, як і належало іновірцю. А от проповіді його наштовхнули іудеїв на думку, як можна створити потужну ідеологічну зброю проти інших релігій за образом того, як намагався створити Ісус проти іудаїзму. Адаже за ним пішло багато євреїв, що зрадили своїй рідній релігії. В результаті, після певної ідеологічної обробки, було створено дві релігії, одвічно як секти іудаїзму: християнство – проти Православних Вед та іслам – проти Східних Вед. Обидві ці релігії були створені на ґрунті змішування, поневолення народів і розселення по світу іудеїв. Таким чином, доктрина Святослава Сва має антисемітський характер[6, с. 2-3].

Дніпропетровська громада виявляє також агресивне ставлення до християнства. Іудаїзм породив іслам та християнство. Тобто, на їхню думку, одна релігія смерті, породила ще дві. За ствердженням послідовників Слов'янської Православної Віри, в іудаїзмі повсякчас приносили і зараз приносять людей у жертву. Обрядами жертвоприношення називаються спалення європейців на кострах християнської інквізиції та старовірів в дерев'яних церквах. Також ці дії християн визначаються терміном "холокост". Сучасні аборти також класифікуються як жертвоприношення дітей. Одна з основних функцій християнської церкви – це виховання та виявлення серед своїх віруючих винятково відданих та чесних людей, що творять добро для свого народу. Їхні імена передаються служителям іудаїзму, які і організують їм смерть у муках за образом Христа, а християнські попи, не гаючи часу, зараховують їх до "святих великомучеників". Це наводиться як приклад спільної співпраці двох релігій смерті. Вони наголошують, що всі попи кричать про настання кінця всесвіту, що є пригніченням життєвого простору, образом смерті. Адаже будь-яка тварина адже будь-яка тварина живе на світі радісно та весело, не думаючи про смерть. І тільки люди, що вірять в монотеїзм, свідомо чекають на смерть. Наголошується, що сенс життя цих людей – любов до єдиного Бога, що творить життя в потойбічному світі. Як ми бачимо, тут ставиться знак рівності між твариною та людиною – спрощена софістика, розрахована на неосвічену, схильну до навіювань людину, хибними узагальненнями апелюється до прихованих інстинктів. Наприклад, стверджується, що всі, хто вірить в одного бога творять загальну свідомість смерті. Тобто вони не опікуються природою, всі розваги вони знаходять у матеріальному багатстві, в азарті, в цигарках, наркотиках та горілці – знаходячись у потойбічному стані – медитації. Несвідомі медитації – це свідоме заглиблення людини за допомогою "нечистої енергії" в потойбічний світ смерті, зближення з цим світом і врешті-решт переконання людини в тому, що потойбічний світ існує в більш справедливій та цікавій формі ніж його життя на цьому світі. Тобто саме тому, за переконаннями язичників, що медитації зближають нас з образом смерті, їх так наполегливо рекомендують у ЗМІ. І якщо не змінити цю загальну свідомість смерті, то за їхніми переконаннями, дійсно настане смерть усієї нашої планети[1].

За уявленнями дніпропетровської громади, Європа одвічно була єдиним православним народом. Але великий арійський народ поділили на різні держави. І зараз багато держав Європи очолюють люди, що проводять політику, скеровану на зруйнування суспільних підвалин та знищення російського та українського народу[6, с.9 – 10].

Неоязичниками наводяться дуже цікаві і навіть несподівані докази цього. Наприклад "абетка" або "алфавіт". Спочатку, як стверджують послідовники Слов'янської Православної Віри були руни. Але самою досконалою формою писемності арійської мови була глаголиця і нею ніби користувалися всі європейські країни. Неоязичники заперечують будь-яку роль Кирила та Мефодія в створенні глаголиці і стверджують, що вона виникла, принаймні, з початку їхнього літочислення – 7518 років тому. А якщо сьогодні скласти разом югославську, польську, болгарську, чеську, словацьку, білоруську, російську та українську мови, то в результаті ми получимо слов'янську мову – глаголицю, що на сьогодні є вичищеною основою сучасного "алфавіта". Згідно з їхніми знаннями, споконвіку глаголиця складалася з 49 символів, кожен з яких мав свій образ:

Азь Боги Въди Глаголи Добро Есть Есмь Животь Съло Земля Иже Ижеи Иметь Гербъ Како Людіе Мысльте Нашь Онъ Покон Ръцы Слово Твърдо Укъ Оук Ферть Херь Отъ Ци Чървль Ша Шта Ерь Еры Ерь Ять Юнь Аръ Эдо Ом Ень Одь Ета Ота Кси Пси Фита Ижица Ижа.

Тобто в глаголиці був закладений усевишній покон правильного образу життя арійського народу, який був розшифрований Святославом Миколайовичем: "Я, Богов ведающий, глаголю, добро есть жить на этой земле, ежели имеет герб, как люди мыслят (объединяющий образ единой человеческой мысли), наш он покон и это слово твердо"[1].

Кони або канони, згідно з міфологією послідовників Слов'янської Православної Віри, – це визначені усевишні закони, згідно з якими існує Всесвіт. Закони, що створили люди, називаються поконами, а звичайні, за якими ми живемо – це просто за кони, що не відповідають конам.

Тобто глаголиця – це не просто набір звуків, а всевишній Кон правильного життя. Головний сенс, закладений Святославом Миколайовичем в глаголицю: народ може жити щасливо тільки тоді, коли він має єдиний спосіб мислення, коли він монолітний, коли він однорідний, коли він являє собою єдиний рід, бо це слов'янський вищий закон – покон. Філологи ж не змогли цього розшифрувати, за думкою С. М., бо їхня свідомість слугує свідомості знищення, смерті. В цих ствердженнях ми бачимо загрозу знеособлювання людини, феномену втечі від свободи, коли людина розглядає себе тільки як частинку суспільства, гвинтик величезного механізму. Такий спосіб мислення притаманний людям тоталітарних суспільств, в яких виникає серйозна небезпека втрати людяності, як наприклад в нацистській Германії. Таким чином, Кирило та Мефодій, перекладаючи на слов'янську мову Біблію, викривили закладений в глаголицю сенс образів і скоротили її на 7 символів. Тому, за С. М., заслуга Кирила і Мефодія перед християнством дійсно велика, а для слов'ян – вони лише два чужинця, що згубили слов'янську мову[6, с. 10 – 11].

Згідно з доктриною Слов'янської Православної Віри, основою слов'янської мови є слов'янські боги. Найшановнішим богом дніпропетровської громади є Всевишній Бог РА, що творить початок зародження первинної енергії світла та життя. Від нього виникло трикратне "Ура". Також звідси походить багато слов'янських слів: "разум", "культура" (культ бога Ра), "радуга" (дуга бога Ра), "раждение" (очікування маленького бога Ра), "рас-

свет" (світло бога Ра), "радость", "радушный", "растение", "радатель", "ратуша", "рать". Вважається, що слова з негативним змістом ведуть своє походження з іврити. За язичниками, це є також доказом, що іврит сформувався значно пізніше глаголиці. Тобто слова "раб", "рак", "раком", "работа" мають єврейське походження. А наприклад слово "сонце" надійшло від хазар. Його походження пояснюється так: хазари, турки, євреї, албанці, румуни, цигане – це нічні люди. Тобто коли на небі з'являлося світло Ра (цебто сонце), то вони йшли спати і казали: "Сон це" – це сон, пора спати. В українській мові "сонце" так і лишилося. Тобто українська мова сформувалася в результаті викривлення слов'янської мови хазарським акцентом. Згідно з історичними "відкриттями" Святослава Миколайовича, хазари не були вигнані князем Святославом із Русі. Вони не стали чинити опір воїнам Святослава і лишилися на захоплених землях де і проживають до сучасного часу. В 980 р. хазари вбили сина Святослава і поставили Володимира. Володимир, як неоязичники судять за його способом життя, по кількості дружин та одалісок (бо, як вони стверджують на Русі ніколи не було багатоженства) відноситься до хазарського або єврейського роду. І слово "казаки" надійшло від слова "хазари". Тому від початку з'явилися козаки, де більше всього проживало хазар – південь України і на Дону. Тому козаки і одягалися в турецькі штани, їм було нав'язано тютюн, горілку, вони носили вигнуту турецьку шаблю, сережку у вусі, були пострижені наголо та лаялися – це все низька культура Азії[1].

Дуже велике значення в міфології громади надається квазінауковій теорії телегонії. Слов'яни с самого початку поетично порівнюються з однолюбами-лебедями, а всі інші народи – з сірими гусями. Згідно з телегонією на потомство жіночої особи мають вплив усі її колишні статеві партнери і особливо перший. Як стверджує Святослав Миколайович ефект телегонії розповсюджується не однаково на всі народи. У тих народів, де рід (національність) визначається по жіночій лінії, цей ефект, дійсно, повністю відсутній, так як носієм генофонду є жінка. І особливо чітко, як він вважає, це підтверджується у євреїв. В Ізраїлі жінки служать в армії, в житті родини та суспільства займають головну роль, і така аморальна (в слов'янському тлумаченні) поведінка жінки для них (євреїв) природна. Також вважається, що жінці можливо мати своїх дітей від іншої жінки. Але тільки євреям і за умовою що вони, євреї, прожили разом не менш ніж 10 років, і ця інша жінка не єврейка. Бо вона не може генетично знищити "занесену" їй запліднену яйцеклітину. Породілля не буде мати до народженої дитини ніякого відношення. Вона буде думати, що народила свою дитину, але насправді їхня тільки кров (неоязичники проводять паралель з зозулею). Усе їхнє життя піде на викування та виховання чужої дитини. А євреї, за думкою послідовників Слов'янської Православної Віри, сліdkують за такими дітьми, допомагають їм. Такі діти вважаються чистокровними євреями. Щоб запобігти таких випадків, С. М. пропонує берегти дівочу честь та вірність, якщо треба навіть в бою та зі зброєю[6, с. 14-16].

Хочеться також зазначити принципове ставлення неоязичників до алкоголю та паління. Це суворо забороняється та осуджується, аргументуючись тим, що у слов'ян організм не виробляє так звану "антинікотинову речовину", на відміну від євреїв, циган, румун та албанців, у яких цей звичай нібито закладений на генному рівні. Цей підкреслений акцент на здоровому способі життя, нетерпиме та непримириме ставлення до "розпусти", уживання генетично модифікованих продуктів, наркотиків, алкоголю, тютюну також викликає асоціації з тоталітарними режимами Германії та СРСР[1].

Більшість членів цієї громади – це молодь, переважно частиною – чоловічої статі, чиє нерозвинене мислення схильне до абстракції та міфологізації реальності та легко піддається хибним квазілогічним та квазінаучним аргументам. Легко простежується вплив російської течії інглізму, з їхніми ідеями телегонії та арійських вед, а також расистськими та антихристиянськими уявленнями. У цієї громади також спостерігається тягіння до тоталітарної ідеології і небезпека заперечення цінності людської індивідуальності та свободи.

1. Записано 12 вересня 2009 р. в м. Курортному АР Крим зі слів респондента Сва Святослава Миколайовича. 2. Dowden Ken. European Paganism. – London, 2000. 3. Ivakhiv Adrian. The Revival of Ukrainian Native Firth // Modern Paganism in World Cultures. / edited by Michael F. Strmiska - California, 2005. 4. Pike Sarah M. Earthly Bodies, Magical Selves. Contemporary Pagans and the Search for Community. - California, 2001. 5. Горшков А. В. Старославянский язык. М. 2002. 6. Культура. Язычество

христианство иудаизм и... – К.: Фаире, 2009. 7. Лозко Г. Коло Свароже. Відроджені традиції. – Український письменник. – К., 2004. 8. Лозко Г. Українське язичництво. – К., Український центр духовної культури. – 1994. 9. Религиоведение: энциклопедический словарь. – М.: Академический проект, 2006. 10. Решение судебного заседания, состоявшегося в г. Омске 30 апреля 2004 г., по делу о ликвидации местных религиозных организаций Древнерусской Инглистической церкви Православных Староверов – Инглингов [Электронный ресурс] /– Режим доступа: <http://chertogisva.narod.ru/links/inglingi.htm>. 11. Славяно-Арийские Веды. Книга Первая.– Омск: Асгард, Родович, Галерия, 2007. 12. "Славяно-Арийские Веды о строении Вселенной и истории Человечества" [Электронный ресурс] /– Режим доступа: <http://www.slavyanin.info/node/50>. 13. Э. Фромм. Бегство от свободы.– М.: АСТ, 2009. 14. Шнирельман В.А. Неоязычество и национализм: Восточноевропейский ареал // Исследования по прикладной и неотложной этнологии Института Этнологии и антропологии РАН. – М., 1998. – № 114. 15. Яшин В. Б. Церковь православных староверов-инглингов [Электронный ресурс] /– Режим доступа: http://www.ic.omskreg.ru/~religion/kult/neoyaz/trop_2.htm

Надійшла до редколегії 17.04.09

Л. Медведська, асп.

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ БОРЬБИ ЗА МОСКОВСЬКИЙ ПРЕСТОЛ КІНЦЯ XVII СТОЛІТТЯ У РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ

The peculiarities of the political confrontation of Natalia Naryshkina and tsarevna Sophia are analysed on the basis of the works of the Russian historians.

Особенности политического противостояния Натальи Нарышкиной та царевни Софьи анализируются на основе работ российских историков

Як відомо, прихід до влади Петра I у Московській державі поклав початок перетворенню її на Російську імперію. Парадоксально, але після гострої боротьби за престол із таким серйозним конкурентом, як його сестра, Петро I згодом посприяв воцарінню на цьому троні жінки – першої самодержиці в російській історії. Проте, дослідження проблеми появи жінки на російському престолі було б неповним без висвітлення протистояння двох аристократичних кланів у Московській державі кінця XVII ст.; адже не можна залишити поза увагою ті історичні моменти, коли до влади в Росії приходила жінка або ж отримувала значимі важелі впливу управління країною. Аналіз суто жіночої поведінки у "коридорах влади" дає можливість для розуміння глибинних процесів народження та становлення політичної самосвідомості жінки в Росії. Висвітлення у російській історіографії гендерного аспекту політичної боротьби, яка розгорнулася наприкінці XVII ст. між Петром та Софією Романовими, є важливою складовою у ланцюжку дослідження проблеми жіночої влади в Росії, і саме ця складова визначає актуальність даної теми.

До завдань, що стоять перед автором даної статті, слід віднести висвітлення історіографічних образів матері та сестри Петра I як жінок, що уособлювали ворожнечу двох угруповань, та з'ясування значення, яке надавали російські історики гендерному аспекту у контексті тих подій.

Історія приходу до влади Петра Олексійовича Романова висвітлена у такій кількості монографій, статей, дисертацій та науково-популярних робіт, бібліографічний перелік яких міг би бути сформований у окрему книгу. Питання здобуття престолу майбутнім реформатором Росії навряд чи можна назвати предметом гострої дискусії у російській історіографії. Проте погляди дослідників на політичну ситуацію, яка склалася навколо Петра напередодні його воцаріння, не можна назвати однотайними. Кланові зведення рахунків між Милославськими та Нарышкиними, сімейно-політична інтрига, сплетена без участі молодого царевича – ці аспекти проблеми привертають увагу сучасних російських дослідників. Прихильники гендерного підходу в історії не залишилися осторонь, результатом

чого стала поява ряду нових гіпотез стосовно політичної боротьби в Росії кінця XVII ст.

Безумовно, центральною фігурою в історичних працях, присвячених тому періоду, була і залишається постать самого Петра I – монарха, у історіографічному "саяві" якого губляться як його попередники, так і наступники. Загалом історіографічна, белетристична та, як наслідок, народна популярність російських правителів могла б бути схематично зображена як вісь "Іван-Петро-Катерина". Один "Грозний" і двоє "Великих". Саме цей "тріумвірат" зірвав левову частку аплодисментів істориків, письменників та читачів. Що ж до інших російських правителів, то уявлення про них пересічного любителя історії являють собою ряд парадоксів: Олексій Михайлович Тихий – згадується Соляний і Мідний бунти; освічена, дипломатична царівна Софія асоціюється з непривабливою, похмурою "дівцею за ґратами", якою її, ніби глузуючи над історією, зобразив Ілля Рєпін ("Царівна Софія у Новодівочому монастирі", 1879). Але саме Софія, дочка царя та сестра майбутнього імператора, саме ця жінка постать відкинула таку історіографічну "тінь", яка ледь не затулила постаті трьох самодержавних імператриць I половини XVIII ст. Дослідники визнають значимість постаті царівни Софії не лише у тогочасній Московській державі, а й у політичному майбутньому російської історії. Історичну роль цієї жінки досить цікаво визначив та прокоментував І. Андреев: "...перш ніж назавжди зникнути у келіях Новодівочого монастиря, вона розсунула кордонні допустимого. Тим самим багату у чому здійснила підготовку епохи жіночого правління у наступному столітті" [1, с. 120]. Значно експресивнішою видається оцінка К. Валішевського: "Нарешті, з'явилася при владі Софія та відкрила епоху жіночого панування у цій країні жіночого рабства" [8, с. 120]. Адже недарма серед найвідоміших російських жінок при владі, всупереч хронології, згадують Софію і Катерину II. Але ж між цими жіночими долями, їх властолібною та шляхом до трону – майже три чверті століття, двірцеві перевороти, "калейдоскоп" монархів. Між ними – чотири жінки: три імператриці, одна правителька. Чому ж царівна Софія – на перший погляд,